

Кримінальна правова охорона відомостей, що становлять лікарську таємницю

А.С. Чистякова

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри
кримінально-правових
дисциплін,
ВНЗ «Університет
економіки та права
«КРОК»

Стаття присвячена висвітленню питань кримінально-правової охорони відомостей, що є лікарською таємницею в розрізі специфіки об'єктивних і суб'єктивних ознак складу злочину, передбаченого ст. 145 КК України.

Стаття посвящена освещению вопросов уголовно-правовой охраны сведений, являющихся врачебной тайной в разрезе специфики объективных и субъективных признаков состава преступления, предусмотренного ст. 145 УК Украины.

Article is devoted to criminal protection of information that is confidential medical information in the context of the specific objective and subjective elements of the crime under Art. 145 of the Criminal Code of Ukraine.

Ключові слова: лікарська таємниця, конфіденційна інформація, кримінально-правова охорона, кримінальна відповідальність.

Постановка проблеми

У практиці надання медичних послуг непоодинокі випадки, коли співробітники медичних установ надають інформацію про перелік медичних препаратів, кількість звернень та обсяг і зміст медичних призначень, результати аналізів пацієнта по телефону чи шляхом надсилання електронних листів чи повідомляють її в інший спосіб колегам, партнерам, співробітникам, іншим пацієнтам. Чи завжди узгоджуються з пацієнтом способи використання інформації про стан його здоров'я і коли певні способи використання інформації можуть бути розцінені як неправомірні?

Стаття має на меті розкрити особливості об'єктивних і суб'єктивних ознак складу злочину, передбаченого ст. 145 КК України [1], виявити складові відомостей, що становлять лікарську таємницю, способи неправомірного використання лікарської таємниці, способи фіксації фактів неправомірного використання лікарської таємниці, повноту та достатність правової, у тому числі кримінально-правової охорони інформації, що визнається лікарською таємницею.

Одразу зауважимо, що в статті не висвітлюються питання повноти та достовірності інформації, правильних чи непра-

вильних діагнозів, відповідності протоколам Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ) схем лікування пацієнтів, оптимальності та ефективності медичних препаратів, які призначаються лікарями, оскільки вони, перш за все, стосуються реалізації права пацієнта на кваліфіковану оптимальну й ефективну медичну допомогу та стосуються, безперечно, належного виконання своїх професійних обов'язків медичними працівниками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питаннями розголошення лікарської таємниці займалися в тій чи іншій мірі вчені, які присвячували свої дослідження кримінально-правовій охороні конфіденційної інформації: О.О. Антопольський, О.В. Бараєва, Л.Р. Клебанов, О.Д. Куліков, К.А. Маркелова, Є.В. Пікуров, П.П. Андрушко, П.С. Берзін, М.І. Лашук, М.І. Мельник, А.А. Музика, М.І. Хавронюк.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

В Україні медичні послуги надаються на підставі укладених письмових чи усних договорів, у яких, як правило, не оговорюються питання охорони відомостей, які стали відомі медичному персоналові у зв'язку з наданням таких послуг пацієнту.

Питання, що потребують додаткового дослідження полягають у належному виконанні своїх обов'язків медичними працівниками в частині нерозголошення певних відомостей, які стали їм відомі, а також аналізується зміст відомостей, що потребують кримінально-правової охорони.

Формулювання цілей статті

Метою даної статті є висвітлення питань кримінально-правової охорони відомостей, що є лікарською таємницею в розрізі специфіки об'єктивних і суб'єктивних ознак складу злочину, передбаченого ст. 145 КК України

Вклад основного матеріалу

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про інформацію» до конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження. Право на інформацію про стан свого здоров'я достовірну та повну, у тому числі на ознайомлення з відповідними медичними документами, що стосуються її здоров'я, має будь-яка повнолітня фізична особа. Інші особи (батьки (усиновлювачі), опікун, піклувальник) також мають право на інформацію про стан здоров'я своєї дитини або підопічного. Нагадаємо, що дитиною є особа до досягнення нею повноліття [6].

Персональними даними, відповідно до Закону України «Про захист персональних даних», є ті відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована [5]. Відповідно до ст. 7 Закону «Про захист персональних даних» забороняється обробка персональних даних, які стосуються здоров'я чи статевого життя. Заборона не стосується випадків, якщо обробка персональних даних:

1) здійснюється за умови надання суб'єктом персональних даних однозначної згоди на обробку таких даних;

2) необхідна для здійснення прав та виконання обов'язків у сфері трудових правовідносин відповідно до закону;

3) необхідна для захисту інтересів суб'єкта персональних даних або іншої особи в разі недієздатності або обмеження цивільної дієздатності суб'єкта персональних даних;

4) здійснюється релігійною організацією, громадською організацією світоглядної спрямованості, політичною партією або професійною спілкою, що створені відповідно до закону, за умови, що обробка стосується виключно персональних даних членів цих об'єднань або осіб, які підтримують постійні контакти з ними у зв'язку з характером їх діяльності, та персональні дані не передаються третій особі без згоди суб'єктів персональних даних;

5) необхідна для обґрунтування, задоволення або захисту правової вимоги;

6) необхідна в цілях охорони здоров'я, для забезпечення піклування чи лікування за умови, що такі дані обробляються медичним працівником або іншою особою закладу охорони здоров'я, на якого покладено обов'язки щодо забезпечення захисту персональних даних;

7) стосується обвинувачень у вчиненні злочинів, вироків суду, здійснення державним органом повноважень, визначених законом, щодо виконання завдань оперативно-розшукової чи контррозвідувальної діяльності, боротьби з тероризмом;

8) стосується даних, які були оприлюднені суб'єктом персональних даних.

Відповідно до ст. 286 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) фізична особа має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при її медичному обстеженні. Забороняється вимагати та подавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз та методи лікування фізичної особи [2].

Відповідно до ст. 39¹ Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» пацієнт має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані в ході його медичного обстеження. Забороняється ви-

магати та надавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз і методи лікування пацієнта. Статтею 39 Основ законодавства України про охорону здоров'я передбачено, що пацієнт, який досяг повноліття, має право на отримання достовірної та повної інформації про стан свого здоров'я, у тому числі на ознайомлення з відповідними медичними документами, що стосуються його здоров'я, а батьки (усиновлювачі), опікун, піклувальник мають право на отримання інформації про стан здоров'я дитини або підопічного [4].

Психіатрична допомога також надається з істотними обмеженнями щодо розголошення відомостей про стан здоров'я особи. При цьому до складу зазначених відомостей належить: факт наявності у особи психічного розладу, факт звернення за психіатричною допомогою та лікування у психіатричному закладі чи перебування в психоневрологічних закладах для соціального захисту або спеціального навчання, а також інші відомості про стан психічного здоров'я особи, її приватне життя.

У ст. 6 Закону України «Про психіатричну допомогу» [9] у медичних працівників, інших фахівців, які беруть участь у наданні психіатричної допомоги, та осіб, яким у зв'язку з навчанням або виконанням професійних, службових, громадських чи інших обов'язків стали відомі такі відомості, є зобов'язання не розголошувати їх, крім випадків, передбачених цією статтею.

У Законі України «Про захист населення від інфекційних хвороб» [10] передбачено, що відомості про зараження особи інфекційною хворобою, що передається статевим шляхом, проведені медичні огляди та обстеження з цього приводу, дані інтимного характеру, отримані у зв'язку з виконанням професійних обов'язків службовими особами та медичними працівниками закладів охорони здоров'я, становлять лікарську таємницю. Надання таких відомостей дозволяється у випадках, передбачених законами України.

Лікарську таємницю становлять і відомості про результати медичного огляду,

наявності чи відсутності ВІЛ-інфекції в особи, яка пройшла медичний огляд (ст. 8 Закону України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» [11]).

Таким чином, можна зробити висновок, що лікарську таємницю становлять відомості про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, результати аналізів чи оперативних втручань, а також відомості, одержані при медичному обстеженні, огляді, оперативному втручанні.

Відповідно до ст. 285 ЦК повнолітня фізична особа має право на достовірну і повну інформацію про стан свого здоров'я, у тому числі на ознайомлення з відповідними медичними документами, що стосуються її здоров'я [2]. У частині другій ст. 285 ЦК батьки (усиновлювачі), опікун, піклувальник мають право на інформацію про стан здоров'я дитини або підопічного. Якщо інформація про хворобу фізичної особи може погіршити стан її здоров'я або погіршити стан здоров'я фізичних осіб, визначених частиною другою цієї статті, зашкодити процесові лікування, медичні працівники мають право дати неповну інформацію про стан здоров'я фізичної особи, обмежити можливість їх ознайомлення з окремими медичними документами. У разі смерті фізичної особи члени її сім'ї або інші фізичні особи, уповноважені ними, мають право бути присутніми при дослідженні причин її смерті та ознайомитись із висновками щодо причин смерті, а також право на оскарження цих висновків до суду.

Фізична особа зобов'язана утримуватися від поширення інформації про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані в ході її медичного обстеження, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків або з інших джерел. Фізична особа може бути зобов'язана до проходження медичного огляду у випадках, установлених законодавством.

Відповідно до ст. 40 Закону «Основи законодавства України про охорону здоров'я» медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя громадянина, не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків [4]. При використанні інформації, що становить лікарську таємницю, в навчальному процесі, науково-дослідній роботі, у тому числі у випадках її публікації у спеціальній літературі, повинна бути забезпечена анонімність пацієнта.

Схожа норма міститься й у Міжнародному кодексі медичної етики [12], згідно з яким лікарі повинні зберігати у абсолютній таємниці все, що їм відомо про свого пацієнта, навіть після смерті останнього.

Обов'язок зберігати лікарську таємницю покладається на медичних та інших працівників також окремими законодавчими актами, якими регулюється порядок лікування та профілактики окремих видів хвороб, якими при цьому визначається і зміст інформації, що становить лікарську таємницю, підстави та умови її розголошення.

Хоча в деяких випадках, інформація про стан здоров'я повинна бути розголошена. Так, відповідно до ст. 30 Сімейного кодексу України [13] наречені зобов'язані повідомити один одного про стан свого здоров'я. Результати медичного обстеження є таємницею і повідомляються лише нареченим. Приховування відомостей про стан здоров'я одним із наречених, наслідком чого може стати (стало) порушення фізичного або психічного здоров'я іншого нареченого чи їхніх нащадків, може бути підставою для визнання шлюбу недійсним.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» [3] друковані засоби масової інформації в Україні не можуть бути використані для поширення відомостей, розголошення яких забороняється стат-

тею Закону України «Про інформацію» [6].

Треба зауважити, що в разі оприлюднення завідомо недостовірної інформації про стан здоров'я, такі дії не можна кваліфікувати як розголошення інформації про стан здоров'я. Тобто особа фактично не розголошує інформацію про стан здоров'я, а надає завідомо недостовірну інформацію про стан здоров'я. У такому разі в особи, відносно якої була розголошена завідомо неправдива інформація про її стан здоров'я, є можливість захистити свої права та законні інтереси в цивільно-правовому порядку. Треба також пам'ятати, що за таких обставин застосовується позовна давність в один рік і обчислюється від дня поміщення цих відомостей у засобах масової інформації або від дня, коли особа довідалася чи могла довідатися про ці відомості.

З огляду на те, що всі без виключення проходять медичне обстеження та отримують необхідну медичну допомогу тобто потенційно абсолютно кожен із нас може бути потерпілим від розголошення лікарської таємниці, варто розібратись, які саме відомості відносяться до лікарської таємниці, у якій спосіб її може бути розголошено, а також із тим, у який спосіб варто захищати свої права та інтереси, і головне – як зафіксувати факт незаконного використання інформації про стан здоров'я.

Варто також зазначити, що у червні 2012 р. Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову № 546 «Про затвердження Положення про електронний реєстр пацієнтів» [14], відповідно до якого створюється єдина інформаційна система збирання, реєстрації, накопичення, зберігання, адаптування, змін, поновлення, використання і поширення (розповсюдження, реалізації, передачі), знеособлення, знищення відомостей про фізичну особу та отриману нею медичну допомогу. Положення передбачає, що володільці реєстру вносять та обробляють інформацію в реєстрі відповідно до їх повноважень і функціональних обов'язків та зобов'язані не допускати розголошення у будь-який спосіб персональних даних, що вносяться

до реєстру. До останнього, згідно з положенням, вноситься інформація про:

- 1) фізичну особу, яка міститься у медичних облікових формах, затверджених наказами МОЗ і зареєстрованих у Мін'юсті;
- 2) заклад охорони здоров'я, у якому пацієнту надано медичну допомогу;
- 3) надану медичну допомогу пацієнту;
- 4) лікарські засоби та вироби медичного призначення, які закуплені за кошти державного та місцевих бюджетів для пацієнта;

5) згоду на обробку персональних даних відповідно до положень Закону України «Про захист персональних даних».

Згода суб'єкта персональних даних для внесення інформації до реєстру є обов'язковою та оформляється у вигляді будь-якого документованого, зокрема письмового, добровільного волевиявлення фізичної особи щодо надання дозволу на обробку її персональних даних відповідно до сформульованої мети їх обробки [14, п. 5]. Тобто при підписанні зазначеної згоди на використання відомостей про стан здоров'я має бути зазначено, що вони можуть бути занесені до єдиного реєстру пацієнтів чи інших реєстрів. У разі, якщо мета обробки даних визначена некоректно (неповно) використання її в інший, ніж вказано в меті, спосіб може розглядатись у тому числі як розголошення інформації про стан здоров'я.

Вірогідно, не кожен із пацієнтів захоче розміщувати відомості в єдиному реєстрі пацієнтів і в будь-якому іншому реєстрі, тому примушування підписати згоду на розміщення інформації про фізичну особу, заклад охорони здоров'я, у якому пацієнтові надано медичну допомогу, зміст медичної допомоги, лікарські засоби, вироби медичного призначення та розміщення зазначеної інформації в будь-якому реєстрі без згоди суб'єкта персональних даних перебуватиме поза межею правового кола.

Будь-яка клініка, що надає послуги з медичного обслуговування, також веде певну базу даних своїх пацієнтів. У ній знаходяться відомості про стан здоров'я пацієнта. При оформленні договірних відносин

із надання зазначених послуг клініка має також отримати згоду про знаходження інформації про стан здоров'я пацієнта та порядок використання зазначеної інформації.

Медичні працівники мають право надати неповну інформацію про стан здоров'я фізичної особи, обмежити можливість їх ознайомлення з окремими медичними документами, тільки якщо інформація про хворобу фізичної особи може погіршити стан її здоров'я або погіршити стан здоров'я фізичних осіб, батьків (усиновлювачів), опікуна, піклувальника зашкодити процесові лікування.

Варто зазначити, що градації ймовірного впливу інформації про стан здоров'я однієї людини на стан здоров'я іншої досі не вироблено, тому медичний працівник повинен самостійно оцінити потенційну можливість негативного впливу зазначеної інформації на стан здоров'я інших осіб і прийняти рішення про здійснення чи нездійснення такого повідомлення. Безумовно, варто також пам'ятати про положення ст. 13 ЦК України [2]. Медичний працівник, очевидно, однозначно не може передбачити, як вплине на стан здоров'я пацієнта і зазначених осіб така інформація, а тому до відповідальності він може притягатись за умови, що він повинен був передбачити можливе погіршення їх здоров'я.

Так, відповідно до ст. 20 Закону України «Про судову експертизу» [7] підприємства, установи, організації незалежно від форми власності зобов'язані надавати безоплатно інформацію, необхідну для проведення судових експертиз, державним спеціалізованим установам, а також, за згодою, натурні зразки або каталоги своєї продукції, технічну документацію та іншу інформацію, необхідну для створення й оновлення методичної та нормативної бази судової експертизи. Державні спеціалізовані установи, судові експерти та залучені фахівці, які проводять судові експертизи, у разі отримання інформації, що становить державну, комерційну чи іншу охоронювану законом таємницю,

повинні забезпечити нерозголошення цих відомостей.

Відповідно до ст. 17 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» [8] посадові особи та працівники, які здійснюють заходи з попередження насильства в сім'ї, не можуть розголошувати відомості про особисте та сімейне життя, що стали їм відомі у зв'язку з виконанням їх службових обов'язків. Здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї в межах наданих їм повноважень покладається на:

1) спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї;

2) відповідні підрозділи органів внутрішніх справ;

3) органи опіки і піклування;

4) спеціалізовані установи для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства: кризові центри для членів сімей, у яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення; центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї.

Право на одержання і використання конфіденційних відомостей про стан психічного здоров'я особи та надання їй психіатричної допомоги має сама особа чи її законний представник. При цьому в договорах на надання юридичної допомоги також необхідно передбачати порядок використання відомостей про стан здоров'я особи. У разі, наприклад, якщо такі відомості надаються суду для підтвердження певних обставин справи чи їх спростування, то їх використання іншою стороною повинно бути обмежене захистом прав протилежної сторони виключно в цій справі. Використання ж цих же відомостей про стан здоров'я, які стали відомі особі в іншому судовому процесі, ймовірно, має кваліфікуватися як їх неправомірне використання.

За усвідомленою згодою особи або її законного представника відомості про стан психічного здоров'я цієї особи та надання їй психіатричної допомоги можуть передаватися іншим особам лише в інтересах особи, яка страждає на психічний розлад,

для проведення обстеження та лікування чи захисту її прав і законних інтересів, для здійснення наукових досліджень, публікації в науковій літературі, використання в навчальному процесі.

Допускається передача відомостей про стан психічного здоров'я особи та надання їй психіатричної допомоги без згоди особи або без згоди її законного представника для:

1) організації надання особі, яка страждає на тяжкий психічний розлад, психіатричної допомоги;

2) провадження дізнання, досудового слідства або судового розгляду за письмовим запитом особи, яка проводить дізнання, слідчого, прокурора та суду.

У листку непрацездатності, що видається особі, яка страждає на психічний розлад, діагноз психічного розладу вписується за згодою цієї особи, а у разі її незгоди – лише причина непрацездатності (захворювання, травма або інша причина). Забороняється вимагати відомості про стан психічного здоров'я особи та про надання їй психіатричної допомоги, за винятком випадків, передбачених у законодавстві. Документи, що містять відомості про стан психічного здоров'я особи та надання їй психіатричної допомоги, повинні зберігатися з дотриманням умов, що гарантують конфіденційність цих відомостей. Вилучення оригіналів цих документів та їх копіювання може здійснюватися лише у випадках, встановлених законом.

Відповідно до ст. 22 Закону України «Про державну статистику» [15] не заборонено поширення знеособленої статистичної інформації у незведеному вигляді, яка не дає можливості визначити конфіденційну статистичну інформацію щодо конкретного респондента.

Таким чином, законодавець установлює способи використання інформації про стан здоров'я особи та осіб, які зазначену інформацію мають право використовувати. Норми щодо порядку використання інформації про стан здоров'я особи регулюють, яка саме інформація про стан здоров'я не підлягає розголошенню чи

іншому неправомірному використанню та встановлює порядок використання зазначеної інформації.

Розголошення окремих видів конфіденційної інформації про особу може утворювати склади злочинів, передбачених ст.ст. 132, 145, 159, 163, 168, 381 КК України [1]. Зазначеними статтями передбачена відповідальність за розголошення окремих видів конфіденційної інформації щодо особи, незалежно від того, яким чином вона стала відома особі, що її розголосила, а тому, якщо розголошенню таких відомостей передувало їх незаконне збирання чи зберігання, дії винного повинні кваліфікуватись за ст. 182 КК України та відповідною статтею, якою передбачається відповідальність за розголошення таких видів конфіденційної інформації про особу.

У діях осіб, яким у зв'язку з виконанням ними професійних, службових, громадських обов'язків стали відомі відомості про стан здоров'я, може мати місце склад злочину, передбачений ст. 145 КК України, у разі, якщо вони в будь-який спосіб розголосили відомості про стан здоров'я особи будь-яким третім особам без письмової згоди на це суб'єкта персональних даних.

Розголошення службовою особою лікувального закладу, допоміжним працівником, який самостійно здобув інформацію, або медичним працівником відомостей про проведення медичного огляду особи на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини, або захворювання на синдром набутого імунодефіциту (СНІД) та його результатів, що стали їм відомі у зв'язку з виконанням службових або професійних обов'язків, тягне відповідальність, передбачену ст. 132 КК України.

Але відмежування складів злочину, передбачених ст. ст. 132 та 145 КК України здійснюється за суб'єктивними та об'єктивними ознаками.

Так, відомості про результати медичного огляду, наявність чи відсутність ВІЛ-

інфекції в особі, яка пройшла медичний огляд, є конфіденційними та становлять лікарську таємницю. Передача таких відомостей дозволяється тільки особі, якої вони стосуються, а у випадках, передбачених законами, також законним представникам цієї особи, закладам охорони здоров'я, органам прокуратури, слідства, дізнання та суду. Умови і порядок медичного огляду визначаються Правилами медичного огляду з метою виявлення ВІЛ-інфекції, обліку ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД та медичного нагляду за ними, які затверджені постановою Кабінету Міністрів України «Питання запобігання та захисту населення від ВІЛ-інфекції та СНІД» від 18 грудня 1998 р. № 2026 [16], та Порядком добровільного консультування і тестування на ВІЛ-інфекцію (протокол), затвердженим наказом МОЗ України від 19 серпня 2005 р. № 415 [17].

Суб'єктом злочину, передбаченого ст. 132 КК України можуть бути три категорії осіб:

- 1) службові особи лікувальних закладів;
- 2) допоміжні працівники лікувальних закладів;
- 3) медичні працівники – неслужбові особи лікувальних закладів, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стали відомі дані про медичний огляд особи на її ВІЛ-інфікованість або захворювання на СНІД чи наявність інфікованості іншими невиліковними інфекційними хворобами, і які вони зобов'язані зберігати в таємниці, або які самостійно здобули інформацію про проведення медичного огляду особи на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (допоміжні працівники лікувальних закладів).

До таких осіб відносяться, зокрема працівники державних комунальних закладів охорони здоров'я, інших державних чи комунальних установ, організацій або закладу, медичного закладу іншої форми власності, представник об'єднання громадян, який після відповідної підготовки

може проводити консультування перед та після тесту на ВІЛ-інфекцію в порядку, передбаченому Порядком добровільного консультування і тестування на ВІЛ-інфекцію, затвердженим наказом МОЗ України від 19 серпня 2005 р. № 415 [17].

Ураховуючи, що до конфіденційної інформації відноситься й інформація про стан здоров'я особи, норми ст. 182 і ст. 145 КК України співвідносяться як загальна та спеціальна та за правилами конкуренції, діяння в разі розголошення інформації виключно про стан здоров'я повинно кваліфікуватися виключно за ст. 145 КК України.

Розголошення лікарської таємниці – це незаконне ознайомлення хоча б однієї особи з відомостями, що становлять згідно з чинним законодавством лікарську таємницю, особою, якій ці відомості стали відомі у зв'язку з виконанням професійних чи службових обов'язків і які вона не має права розголошувати.

Розголошення таких відомостей у випадках, передбачених законом (наприклад, за письмовим запитом особи, яка проводить досудове слідство) або особам, які мають право знати інформацію про стан здоров'я особи, складу злочину не утворює.

Способи розголошення відомостей, що становлять лікарську таємницю, можуть бути різними: повідомлення таких відомостей іншим особам усно, у засобах масової інформації, наукових статтях, доповідях на конференціях тощо; надання змоги іншим особам ознайомитися зі змістом документів, що містять лікарську таємницю, передавати інформацію різними засобами зв'язку (з використанням інтернет-технологій, мобільних технологій, телефонних технологій, засобами поштового зв'язку) тощо.

Тяжкими наслідками можуть визнаватися погіршення стану здоров'я особи, відомості щодо якої розголошено, її психічна хвороба чи самогубство, звільнення особи, відомості щодо якої розголошено, з роботи тощо, а також погіршення стану здоров'я батьків (усиновлювачів), опікуна, піклувальника дитини або підопічного,

яким повідомлені (стали відомі) відомості про дійсний стан здоров'я дитини чи підопічного, чи близьких родичів пацієнта, яким стали відомі такі відомості. Питання про визнання тих чи інших наслідків тяжкими повинно вирішуватись у кожному конкретному випадку індивідуально з урахуванням усіх обставин справи.

Злочин є закінченим з моменту спричинення особі, щодо якої розголошено відомості, що становлять лікарську таємницю, тяжких наслідків.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується непрямим умислом чи обома видами необережності до тяжких наслідків. Саме розголошення є умисним. За наявності прямого умислу до тяжких наслідків дії винного повинні кваліфікуватися як злочин проти життя чи здоров'я. Мотиви і мета розголошення лікарської таємниці можуть бути різними. Залежно від конкретних мотивів і мети розголошення лікарської таємниці може містити ознаки більш тяжкого злочину, наприклад, доведення до самогубства (ст. 120 КК України). У такому разі дії винного повинні кваліфікуватися за сукупністю злочинів.

Суб'єктом злочину є особа, яка умисно розголосила відомості, що становлять лікарську таємницю, які вона зобов'язана зберігати в таємниці згідно з чинним законодавством у зв'язку з виконанням нею професійних чи службових обов'язків. До таких осіб відносяться, перш за все, медичні та фармацевтичні працівники, службові особи закладів і органів охорони здоров'я, особи, яким такі відомості стали відомі у зв'язку з навчанням, працівники міліції, кримінально-виконавчих установ, працівники дошкільних навчальних закладів, загальноосвітніх шкіл соціальної реабілітації та професійних училищ соціальної реабілітації, навчально-реабілітаційних центрів (закладів освіти, які забезпечують умови для відновлення здоров'я, соціальної адаптації, професійної орієнтації дітей, що мають органічні та функціональні захворювання внутрішніх органів та систем або вади психофізичного розвитку), слідчі, особи, що проводять дізнання, про-

курори, судді, адвокати, захисники, законні представники.

У ст. 145 КК України не передбачається, що злочином є лише незаконне розголошення лікарської таємниці. Спричинити тяжкі наслідки може і законне повідомлення відомостей, які є лікарською таємницею, певним органам чи особам. Необхідно також урахувати, що в окремих випадках вирішення питання про те, повідомляти чи ні повну інформацію про стан здоров'я пацієнта певним особам законом передано на розсуд медичного працівника.

Висновки

Кримінально-правова охорона відомостей про стан здоров'я обмежується встановленням заборони її розголошувати у не передбачений законодавством спосіб та не уповноваженим на отримання зазначеної інформації особам. Деталізація способів розголошення інформації про стан здоров'я особи в самій нормі призведе до звуження прав на захист своїх законних інтересів потерпілих осіб. Наявність вказівки в самій нормі на способи розголошення такої інформації видавалася б доречною лише уточненням «розголошення у будь-який спосіб», але відсутність конкретизації способів розголошення припускає, що кримінальна відповідальність, у разі наявності інших елементів складу злочину, буде мати місце в разі вчинення винною особою розголошення у будь-який спосіб (надсилання ммс, електронних листів, смс,

усні, письмові повідомлення, розголошення відомостей інтимного характеру), повідомлення схем лікування, наслідків оперативного втручання тощо). При цьому, використання інформації про стан здоров'я особи без конкретизації ідентифікуючих ознак зазначеної особи (прізвища, ім'я та по батькові, фото-, відеоматеріалів, які дають змогу ідентифікувати особу) для консультаційних, дослідницьких, медичних цілей не може вважатися розголошенням зазначеної інформації.

Предмет злочину, яким є відомості, що становлять лікарську таємницю, складається з відомостей про наявність і кількість звернень до лікувального закладу, перелік лікувальних закладів, до яких звертається пацієнт, перелік призначень лікаря та схема лікування зазначеного пацієнта, результати аналізів і досліджень пацієнта, перелік медичних препаратів, призначених пацієнту, будь-які документи про стан здоров'я пацієнта, що містять повну чи часткову інформацію про його стан здоров'я. Дотримання ж медичними працівниками медичної етики є гарантом забезпечення права на особисте життя кожної особи, яка звертається за наданням їй медичної допомоги.

Способами розголошення є активні (повідомлення зазначених відомостей шляхом надсилання листів, у тому числі електронних, смс, ммс, фотокопій) і пасивні дії (нездійснення всіх необхідних заходів для збереження лікарської таємниці).

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
3. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 1. – Ст. 1.
4. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.
5. Закон України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 34. – Ст. 1188.
6. Закон України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
7. Закон України «Про судову експертизу» від 25 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 28. – Ст. 232.

8. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15 листопада 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 70.
9. Закон України «Про психіатричну допомогу» від 22 лютого 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 19. – Ст. 143.
10. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 6 квітня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 29. – Ст. 228.
11. Закон України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» від 12 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 11. – Ст. 152.
12. Міжнародний кодекс медичної етики від 1 жовтня 1949 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/990_002
13. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21. – Ст. 135.
14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про електронний реєстр пацієнтів» від 6 червня 2012 р. № 546 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 47. – Ст. 23.
15. Закон України «Про державну статистику» від 17 вересня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 43. – Ст. 608.
16. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання запобігання та захисту населення від ВІЛ-інфекції та СНІД» від 18 грудня 1998 р. № 2026 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 51. – Ст. 42.
17. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про удосконалення добровільного консультування і тестування на ВІЛ-інфекцію» від 19 серпня 2005 р. № 415 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 48. – Ст. 112.